

L'AGENDA 2030 COM A FULL DE RUTA

L'Agenda 2030 amb perspectiva de gènere

Montserrat Pineda Lorenzo, Laura Viladevall Corominas

Il·lustració: [Fernando Prado](#)

L'any 2015, el màxim dirigent de Nacions Unides va proclamar durant l'Assemblea General "hem arribat a un moment decisiu de la humanitat". Era Ban Ki Moon, el dia que es va aprovar l' Agenda 2030. Obria un nou camí, un camí d'esperança perquè encoratjava els estats membres a deixar velles polítiques de desenvolupament i construir una agenda transformadora per a tot el món. Una esperança continguda per a moltes de nosaltres, perquè som conscients que tot allò que es va declarar al vell edifici de la 1ª avinguda de Nova York, podria ser una estrella fugaç o un llampec, ja que no seria la primera vegada que una agenda global de la ONU acabi sense les conseqüències esperades per a tot el món. No obstant això, mai abans, 193 estats havien consensuat una acció global acordada per a resoldre els grans reptes i problemes socials, econòmics, polítics i ambientals, que els interpel·lés d'igual manera -trencant la tradicional lògica del Nord cap al Sud- i els comprometés a treballar conjuntament per a aconseguir objectius comuns. Uns objectius que es plasmen en un articulat d'objectius i fites, que pretenen operativitzar els canvis estructurals per canviar la lògica i generar transformació.

L'Agenda 2030 és una oportunitat per rellegir la política global i local en termes de transformació, i ho segueix sent sis anys més tard. Sis anys i molts esforços dels països per

sortir bé a la foto. Sis anys i canvis polítics a nivell global com els de la presidència del país més influent del planeta. Sis anys i guerres discontinues que mai s'acaben. Sis anys i molts compromisos enfonsats per una pandèmia global i patents de vacunes que exemplifiquen que el món necessita un canvi.

Però l'Agenda 2030 no és una recomanació tecnocràtica de l'ONU, o no ho hauria de ser. Aquesta agenda ha de ser un full de ruta coherent de polítiques per la transformació. I la coherència de polítiques no es pot entendre sense la incorporació estratègica de la perspectiva de gènere. Sense aquesta perspectiva, l'agenda seria una agenda de color marró, com els seients de la sala de l'Assemblea General de Nacions Unides.

La perspectiva de gènere no és una política sectorial. Si parlem d'Agenda 2030, parlem de fer polítiques palanca que transformin les causes de les desigualtats entre homes i dones i en clau LGTBI+

Les agendes feministes en el món institucional no passen pel seu millor moment. Els fonamentalismes i les crisis sindèmiques provocades per la COVID-19, entre altres, han fet que les agendes, i en especial aquelles que per la seva complexitat necessiten estructures sostenibles de justícia global, se simplifiquin i s'aprofitin per posar en segon pla els drets humans, i en particular, els drets humans de les dones.

La perspectiva de gènere no és una política sectorial: no es tracta de fer polítiques per a les dones, malgrat que algunes d'elles tinguin un caràcter corrector de les desigualtats. Si parlem en termes d'Agenda 2030, parlem de polítiques palanca que transformen les causes de les desigualtats entre homes i dones i en clau LGTBI+.

Per què l'Agenda 2030 és important per a garantir la igualtat de gènere?

Malgrat no ser un instrument internacional vinculant, sinó una Agenda d'acció, l'Agenda 2030 reconeix des de la seva fundació la importància d'instruments com la Convenció de les Nacions Unides sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona (CEDAW) i plataformes com la Plataforma d'Acció de Beijing (Beijing) i el Programa d'Acció del Caire (Caire). No obstant això, aquest reconeixement en la seva declaració política no s'ha vist reflectida en el contingut dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS): ni en les seves fites ni en els seus indicadors. La igualtat de gènere la trobem (i de manera insuficient) en un ODS fet "a mida", el 5, i també en algunes fites i indicadors d'altres ODS, però de manera massa acotada i deixant pel camí masses drets fonamentals clau per assolir la igualtat de gènere.

L'Agenda 2030 és una oportunitat per a la garantia dels drets humans i en particular els drets humans de les dones, sempre que les seves prioritats, implementació i seguiment

tinguin en compte la transversalitat de gènere i la perspectiva interseccional en compliment amb els plans i normatives estatals i nacionals com instruments i agendes internacionals que vetllin per aquests drets, com són la CEDAW, Beijing, Caire, i el Conveni d'Istanbul, entre d'altres. Enguany, la Comissió de la Condició Jurídica i Social de la Dona (CSW 65) ha revisat el tema 'Empoderament de les dones i el seu vincle amb el desenvolupament sostenible' sobre la necessitat d'implementar l'Agenda 2030 des d'una perspectiva de gènere i com incorporar-la en totes les polítiques i programes governamentals a tots els nivells per a no deixar a ningú enrere [1]. A més a més s'ha iniciat el Fòrum Generació Igualtat [2], espai clau per a la incidència de la societat civil organitzada per tal de fer aportacions concretes, transversals i transformades per assolir la igualtat de gènere en consonància amb l'Agenda 2030.

Però què volem transformar?

Sovint no ens preguntem què és el que volem transformar, ho donem per entès, donem per entès que totes nosaltres som en el mateix paradigma, res més lluny de la realitat. Quan parlem que l'Agenda 2030 vol transformar, es refereix a voler transformar l'estructura de les polítiques, com a mínim si pensem en clau global/local. I això és fonamental, sobre tot si estem parlant de qüestions tan significatives com les estructures que sostenen un món ple d'iniquitat, violència, contaminat, depredador i desigual. Per tant, el que voldrem transformar són aquelles condicions no naturals que sostenen aquestes estructures.

La idea que sense feminisme no hi ha revolució també serveix per a l'Agenda 2030: sense feminisme no hi ha transformació real i, per tant, no hi ha ni agenda

No hi ha cap dubte que, com activistes en la defensa dels drets humans de les dones i de les persones que pertanyen als col·lectius LGTBI+, una de les qüestions imprescindibles que s'ha de transformar, perquè aquest desenvolupament sigui possible, és el sistema patriarcal que conforma l'entramat de sistemes del món actual. La idea que sense feminisme no hi ha revolució també serveix per a l'Agenda2030: sense feminisme no hi ha transformació real i, per tant, no hi ha ni agenda.

I com ho volem transformar?

La perspectiva de gènere només té una manera de transformar: de baix a dalt i de dalt a baix. Per tant, es tracta de generar un entramat de propostes que ofereixin a les dones augmentar la seva capacitat d'empoderament. Però això no sempre és fàcil, i encara menys quan ens topem amb les diverses opressions del sistema que afecten de manera particular les dones. Per tant, el com ho volem fer passa per posar la interseccionalitat al centre. Potser és una paraula nova, però és el reflex d'un concepte "vell" i conegut en política pública. Ho estem veient durant la pandèmia de la COVID-19, que ha arrasat amb

les classes populars, les dones migrades que són les encarregades de les feines de cura reconegudes o no remunerades.

I els canvis han de venir de baix, amb la promoció d'una ciutadania activa i crítica. Es comença des d'un model educatiu públic i laic basat en la coeducació i s'acaba amb la garantia de la participació política, cultural, social i econòmica en tots els àmbits de la societat.

El com volem transformar implica, sí o sí, polítiques de col·laboració entre Estats, més enllà de tractats estratègics sectorials. Necessitem Estats amb estructures que permetin, des d'una democràcia sòlida, oferir un argument de transformació amb el compliment de tots i cadascun dels tractats internacionals (CEDAW, Beijing, Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals, Conveni d'Istanbul, etc.). Sens dubte, la perspectiva que ve del món de la cooperació ens ha ensenyat el camí, i la proposta de Coherència de Polítiques per al Desenvolupament Sostenible per a afrontar els desafiaments als què ens enfrontem en l'actual context i per a la transformació de les polítiques públiques des de la perspectiva de la sostenibilitat, els feminismes i els drets humans. Per canviar el sistema econòmic depredador actual i que sigui feminista, comporta canviar els sistemes de producció i les lògiques del mercat, i un canvi de paradigma. Com diu Amaia Pérez Orozco [3] cal recol·locar la comprensió d'allò econòmic i visibilitzar el conflicte capital-vida. És una urgència, i l'Agenda2030 ens ofereix el marc per fer-hi front.

Cal generar un entramat de propostes que ofereixin a les dones augmentar la seva capacitat d'empoderament, i fer-ho posant la interseccionalitat al centre

A més a més, en aquest "com", no podem oblidar ni obviar que en aquest entramat de maneres de fer, que en els processos de Pau, cal la incorporació de la perspectiva de gènere. Per poder parlar d'un món sostenible, hem de parlar d'un món en pau. És obvi que un dels requisits és que les dones participin en els processos de pau. Per tant, el com, passa pel compliment de la Resolució 1325 de l'ONU [4] que mostra la voluntat compartida perquè les dones deixin de ser només víctimes i s'asseguin a les taules de negociació. Entre 2015 i 2019, només 1 de cada 5 acords de pau signats contenen disposicions de gènere. I en aquest sentit, cal seguir generant canvis en la protecció de les dones defensores dels drets humans com a política palanca de la pròpia Agenda 2030, si aquesta vol tenir un caràcter feminista.

Sense aliances no hi ha agenda, sense aliances no hi ha transformació real

L'Agenda 2030 parla d'aliances, de partenariats. Però de quin tipus? Cal anar en compte amb el rol que s'ha donat i s'està donant als actors privats per com poden utilitzar aquesta agenda per legitimar les seves pràctiques i accions o senzillament per dur a terme una rendició de comptes que no s'ajusta a la realitat. Les aliances amb els actors privats són benvingudes si aporten de manera real i compleixen en la garantia dels drets humans, començant per no vulnerar-los en tots els àmbits, especialment en el social, l'econòmic, l'ecològic i la igualtat de gènere. Un exemple d'això hauria de ser avançar cap al Tractat internacional vinculant de Nacions Unides per obligar les transnacionals i empreses filials a respectar els Drets Humans [5], tal i com s'està treballant actualment i com es va comprometre el Parlament de Catalunya per crear un centre d'avaluació de l'impacte de les empreses catalanes a l'exterior [6].

Les aliances, si les entenem com a col·laboracions, coordinacions, coproduccions i sinergies, han d'exercir-se de manera real i, per tant, la participació dels diferents actors no ha de ser només presencial o en aportacions o valoracions puntuals, sinó que cal garantir-ne la veu i vot en els diferents processos que envolten les polítiques públiques, des del seu disseny, fins a la seva elaboració, implementació, seguiment, monitoratge, avaluació i rendició de comptes. I aquí és on les organitzacions de la societat civil han estat històricament relegades a un rol molt i massa secundari. Sense tenir en compte que, per exemple, sempre han estat les organitzacions feministes i del moviment de dones les que han exercit un paper clau en la lluita pel reconeixement i ple exercici dels drets de les dones. És gràcies a elles i la seva acció col·lectiva que les dones hem avançat al llarg de la història, i són, per tant, les veus que cal escoltar si desitgem assolir els drets de les dones i la justícia de gènere. Les seves visions, estratègies, anàlisis, abordatges i pràctiques han de determinar les agències del finançament, així com estar presents als espais de presa de decisions sobre el finançament al desenvolupament [7].

Cal que les organitzacions de la societat civil, en particular les organitzacions de base, continuïn treballant de manera conjunta compartint pràctiques i experiències, i empenyent les institucions públiques i els governs, tal i com s'està reivindicant des de fa dècades i s'ha tornat a posar sobre la taula durant la CSW 65, on el vincle entre la participació de les dones i les defensores dels drets humans s'ha fet més evident que mai. És per això que seguirem reivindicant que la implementació de l'Agenda 2030 i els seus ODS, i en particular de l'ODS 17, només es pot fer a través de la Plataforma d'Acció de Beijing [8] entre altres agendes i instruments internacionals, per avançar de manera real en la garantia dels drets humans de les dones i les persones que pertanyen als col·lectius LGBTI+. Però per a sostenir aquestes aliances i sinergies i treball conjunt amb les organitzacions de la societat civil, i en particular les organitzacions feministes i de drets humans, és clau garantir el manteniment i continuïtat de la seva participació i incidència en tots els àmbits des del local fins el internacional, passant pel nacional, estatal i regional, i poder també generar aliances sòlides amb diferents actors en el marc de la implementació de l'Agenda 2030.

La força creixent dels grups fonamentalistes anti drets de les dones, de les persones LGTBI+ i de les persones migrants i refugiades obliguen a treballar en aliança. Les aliances, però, han de garantir els drets humans de tothom

Ens trobem davant el creixement dels grups fonamentalistes anti-drets en general, però sobretot anti drets de les dones, de les persones que pertanyen als col·lectius LGTBI+, de les persones migrants i refugiades, de la pobresa entre d'altres col·lectius o grups vulnerabilitzats. Aquests grups treballen en aliances internacionals i amb molts recursos financers amb els quals estan aconseguint no només aturar l'avenç dels drets humans en el sistema internacional de drets humans sinó també retrocedir en aquests drets. L'existència i força d'aquests grups, juntament amb les desigualtats existents arreu del món, obliguen a treballar en aliança, però en aliança per a garantir els drets humans de tothom, no per aturar-los. Els retrocessos que vivim no afecten la implementació dels ODS de manera individual, sinó que els limiten a tots i cadascun de manera transversal i interdependent.

L'Agenda 2030 i la igualtat de gènere a Catalunya

La igualtat de gènere té una llarga trajectòria a Catalunya però som a l'any 2021 i ens trobem amb les disjuntives de les velles receptes. Cal seguir enfortint les claus jurídiques al nostre país, que passen per una implementació real i amb recursos suficients per assolir aquesta igualtat.

Segurament un dels reptes principals que tenim són les polítiques actives per posar la vida al centre i, per tant, generar un entramat de polítiques vinculades a les cures, allunyant-nos dels eixos més tradicionals, i el Pla Nacional per a la implementació de l'Agenda 2030 a Catalunya [9] pot ser una oportunitat per visualitzar-ho i implementar-ho. S'han de trencar binomis de reproducció i producció i aportar noves propostes com apunten les *Propostes en matèria de cures i conciliació* del procés participatiu de la Generalitat de Catalunya [10].

L'Agenda 2030 i la igualtat de gènere en la recuperació de la pandèmia de la COVID-19

La Covid-19 no afecta tothom de la mateixa manera. Tothom pot veure's afectat d'una manera o altra, però les conseqüències són diferents perquè també discrimina per raó de sexe, gènere, edat, situació administrativa, diversitat funcional, nivell socioeconòmic, etc.

La pandèmia de la Covid-19 ha agreujat i alhora donat visibilitat a tot allò que ja estava succeint: la discriminació històrica i estructural que pateixen les dones en tots els àmbits de la vida social, econòmica, política, cultural, educativa i mediambiental, i de diferents formes. Durant la crisi de la pandèmia global, s'ha posat en evidència la injustícia de gènere copsada en les tasques de cures remunerades i no remunerades, les feines

essencials, les violències masclistes, la participació en els espais consultius i de presa de decisió en tots els àmbits, la garantia dels drets sexuals i reproductius, etc.

Les dones són les que principalment sostenen la vida, i són les que estan patint més les conseqüències de la COVID-19; una pandèmia que té lloc dins d'un sistema capitalista i patriarcal i d'emergència ecològica. La situació s'agreuja en el cas de les dones travessades per diferents eixos de discriminació i opressió, com són les dones migrades i amb baixos recursos al Nord Global, i les dones del Sud Global, en general, tal i com s'assenyala des del Consell Nacional de les Dones de Catalunya (CNDC) [11].

Les dones són les que principalment sostenen la vida, i són les que més estan patint les conseqüències d'una pandèmia que té lloc dins d'un sistema capitalista, patriarcal i en emergència ecològica. L'estratègia de recuperació de la COVID-19 ha de transversalitzar el gènere en totes les seves accions; cal voluntat política

Per tant, de la mateixa manera que per no deixar a ningú enrere cal una implementació de l'Agenda 2030 amb perspectiva de gènere i alineada amb els instruments per a la garantia dels drets humans de les dones i les persones que pertanyen als col·lectius LGTBI+, l'estratègia de recuperació de la COVID-19 ha de transversalitzar el gènere en totes les seves accions. Per això cal voluntat política que garanteixi no només una perspectiva de drets i interseccional en les seves accions, sinó també en els mitjans de finançament, és a dir: pressupostos de gènere transversals i adequats a les necessitats reals per poder dur a terme polítiques no només pal·liatives de la crisi sinó que siguin realment transformadores.

La mateixa voluntat política que s'està exigint actualment a l'Estat espanyol des d'organitzacions de la societat civil, com la Plataforma Futuro en Común, per alinear els Fons europeus Next Generation amb el Pla de Recuperació de la Covid-19 i l'Estratègia de Desenvolupament Sostenible per avançar cap a un model de desenvolupament que garanteixi la justícia social, econòmica, ecològica i de gènere [12].

Pot realment l'Agenda 2030 contribuir a la igualtat de gènere?

Algunes, de moltes, recomanacions [13]:

- Implementar els ODS des d'una perspectiva de gènere i transversalitzada en tota l'agenda i incloure l'avaluació amb perspectiva de gènere en les polítiques públiques ja que exigeix la integració del principi d'igualtat, té en compte la problemàtica estructural de les desigualtats, i utilitza eines (indicadors) per no deixar a ningú enrere. D'aquesta manera es poden plantejar estratègies presents i futures pensades

des de i encaminades cap a la garantia dels drets humans de totes les persones.

- Deixar de valorar i implementar els ODS com si fossin compartiments individualitzats, com si no tinguessin res a veure els uns amb els altres. Els ODS estan interrelacionats i, per tant, tota implementació de l'Agenda 2030 i l'elaboració i execució de polítiques públiques que no es duguin a terme sense les sinergies entre els ODS és per la falta de voluntat política. Aquesta és una de les reivindicacions de les organitzacions de la societat civil i el moviment feminista a nivell global, liderada pel Women's Major Group [14].
- Garantir que les organitzacions de la societat civil que defensen els drets humans puguin tenir un rol clau en la implementació, seguiment, monitoratge i avaluació. Per assolir els ODS, es necessita un procés de formulació de polítiques transparent i participatiu real, i per tant també cal reforçar els espais de seguiment de l'Agenda 2030 a nivell estatal, nacional i local garantint la participació real i efectiva d'aquestes organitzacions. Però no només les grans i les "de sempre" sinó totes aquelles que treballen a peu de carrer per a garantir la justícia social, econòmica, ecològica i de gènere.
- Reformar el Fòrum Polític d'Alt Nivell per al Desenvolupament Sostenible (HLPF) i els espais de rendició de comptes de l'Agenda 2030 tant a nivell global com regional amb la participació real de les organitzacions de la societat civil.
- Garantir el sosteniment de les organitzacions feministes i de drets humans per al manteniment i continuïtat de la seva participació, incidència i generació d'aliances.

REFERÈNCIES

- 1 — Nacions Unides (2021). *Commission on the Status of Women*. Conclusions convingudes a la 65a sessió de la comissió. Document [disponible en línia](#).
- 2 — Fòrum Generació Igualtat. "Acelerar el progreso hacia la igualdad de género de aquí a 2030". Article [disponible en línia](#).
- 3 — Amaia Orozco (2010). "Diagnóstico de la crisis y respuestas desde la economía feminista". *Revista de Economía Crítica*, núm. 9, primer semestre de 2010, ISSN: 2013-5254. Article [disponible en línia](#).
- 4 — ONU Mujeres - unwomen.org. "Mujeres, paz y poder". Contingut [disponible en línia](#).
- 5 — La Fede. "Avenços lents però constants cap al Tractat Vinculant sobre empreses transnacionals i drets humans de les Nacions Unides". Notícia publicada el novembre de 2020 al web de lafede.cat. [Disponible en línia](#).
Vegeu també els continguts del web d'[Stop Corporate Impunity](#).
- 6 — Parlament de Catalunya. Mocions aprovades. Informació [disponible en línia](#).

- 7 — Agenda 2030 Feminista (2017). ODS 17 amb perspectiva feminista. “Enfortir els mitjans d’execució i revitalitzar l’aliança mundial per al desenvolupament”. Article [disponible en línia](#).
- 8 — Nacions Unides (1995). *Declaració i Plataforma d’Acció de Beijing: Declaració política i documents de resultats de Beijing + 5*. Reedició d’UN Women (2014). Document [disponible en línia](#).
- 9 — Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (CADS). *Pla nacional per a la implementació de l’Agenda 2030 a Catalunya*. [Disponible en línia](#).
- 10 — Plataforma del procés participatiu “Sistemes de cura i ODS. Polítiques públiques per a la sostenibilitat de la vida”. Propostes en matèria de cures i conciliació publicades al portal participa.gencat.cat. Informació [disponible en línia](#).
- 11 — Consell Nacional de Dones de Catalunya, Grup de treball de Violències Masclistes (2020). *En la crisi del COVID-19 visibilitzem la precarietat amb perspectiva de gènere*. Informe [disponible en línia](#). Vegeu també el comunicat “Conseqüències de la crisi post-COVID i del model de governança en les entitats especialitzades en l’abordatge de les violències masclistes”, publicat pel Consell Nacional de les Dones de Catalunya (CNDC) el juliol de 2020. [Disponible en línia](#).
- 12 — Belén Sánchez-Rubio i Laura Adam. “No desaprovechemos esta oportunidad”. Tribuna de Futuro en Común publicada a *El País* l’abril de 2021. [Disponible en línia](#).
- 13 — Altres propostes de recomanacions es poden trobar als articles de la secció “Poder, autoritat i república feminista” dins del monogràfic núm. 47 - Feminisme(s) de la revista IDEES. Continguts [disponibles en línia](#).
- 14 — Women’s Major Group (2020). Document de posicionament per al High Level Political Forum 2020. “Accelerated action and transformative pathways: realizing the decade of action and delivery for sustainable development”. [Disponible en línia](#).

Montserrat Pineda Lorenzo

Montserrat Pineda Lorenzo és secretària de Feminismes del Departament d’Igualtat i Feminismes de la Generalitat de Catalunya. És diplomada en Treball Social, amb l’especialització en salut pública i gènere. Ha treballat gairebé vint anys com a coordinadora de Creación Positiva. També ha treballat com a educadora a la Diputació de Barcelona i en programes com Actua Dona, l’Associació de Dones de Sant Boi i la Federación de Mujeres Progresistas. Ha estat presidenta del Comitè 1r de Desembre de Catalunya i vicepresidenta segona del Consell Nacional de Dones de Catalunya.

Laura Viladevall Corominas

Laura Viladevall Corominas és tècnica de l'àrea d'incidència política de l'entitat Creación Positiva, principalment en relació a la implementació de l'Agenda 2030 i altres agendes i instruments internacionals de drets humans de les dones a Catalunya, l'Estat espanyol, Europa i Nacions Unides. Forma part de l'equip coordinador de la Plataforma Agenda 2030 Feminista. És Llicenciada en Ciències Polítiques i de l'Administració per la Universitat Autònoma de Barcelona i té un Màster en Drets Humans i Democràcia per la Universitat Oberta de Catalunya. Ha desenvolupat projectes de participació ciutadana (principalment d'infància) a Catalunya; ha gestionat i coordinat projectes de cooperació europeus, entre d'altres, per a la garantia dels drets de les dones a El Salvador (ISDEMU i Programa Ciudad Mujer), i ha treballat pel Govern de l'Argentina a Nacions Unides.